

„A VILÁG LEGHOSSZABB EGY MILLIMÉTERE”

Aktivátorok -
Helyi aktív építészet Velencében

Az alkotók a tervezésen túl közösséget inspiráló aktorokká váltak

Szöveg:
MARTINKÓ JÓZSEF

Kurátorok:
FÁBIÁN GÁBOR, FAJCSÁK DÉNES

Fotó:
ROSTA JÓZSEF / LUDWIG
MÚZEUM-KÖRTÁRS MŰVÉSZETI
MÚZEUM ADATTÁRA

Előjáróban egy általános, az egész idei biennálé értelmezési kontextusával kapcsolatos problémámról írnék. A magyar pavilon rendkívül szép kiállítású katalógusában (grafikus: Juhász Veronika) is vissza-visszatérő problémát jelent, hogy jól értjük-e a friss Pritzker-díjas, chilei főkurátor, Alejandro Aravena programadó szlogenjét: Reporting from the Front. Emlékeim szerint ugyanis az angol „front” szó, szemben az angol „front line” kifejezéssel, nem utal semmiféle küzdelemre, harcra, katonai tevékenységre, egyebekre. Inkább valami olyasmire vonatkozik, ami a térbeli előtiséget, a nagy felületen történő „fizikai” találkozást jelenti. Így talán ért-

hetőbbé válik a Biennálé létrás plakátja is (lásd Torma Tamás írását). Ott nemcsak a nézőpont megváltoztatásáról van szó, hanem a kiterjedt, közösségi(?), globális(?) struktúra egészével való találkozás pillanatáról, amikor a régész/építész, egyén és egó találkozik a közösségi alkotás és mitológia „frontjával”. Itt nincs küzdelem, sőt az egymásra hatás is egészen korlátozott, pusztán találkozás van.

A magyar kiállítás paradoxonja ebben a momentumban érhető először tetten, hiszen az egri közösségi tér, az egri Gárdonyi-kertben közösségi munkával újrahasznosított Ellátó épület végeredményben az építész-kurátorok

ITT MOST EGY KRITIKA OLVASHATÓ A 15. VELENCEI NEMZETKÖZI ÉPÍTÉSZETI BIENNÁLÉ MAGYAR PAVILONJÁBAN SZEREPLŐ AEKTIVÁTOROK - HELYI AKTÍV ÉPÍTÉSZET CÍMŰ KIÁLLÍTÁSRÓL. LEHETNE PUSZTA, TÁRGYILAGOS BESZÁMOLÓ IS, DE MINDEN ELISMERÉSEM ÉS SZIMPÁTIÁM ELLENÉRE IS VOLT PÁR ZAVARÓ KÖRÜLMÉNY, AMINEK FELDOLGOZÁSÁHOZ AZ ÍRÁS TALÁN MEGFELELŐ ESZKÖZ.

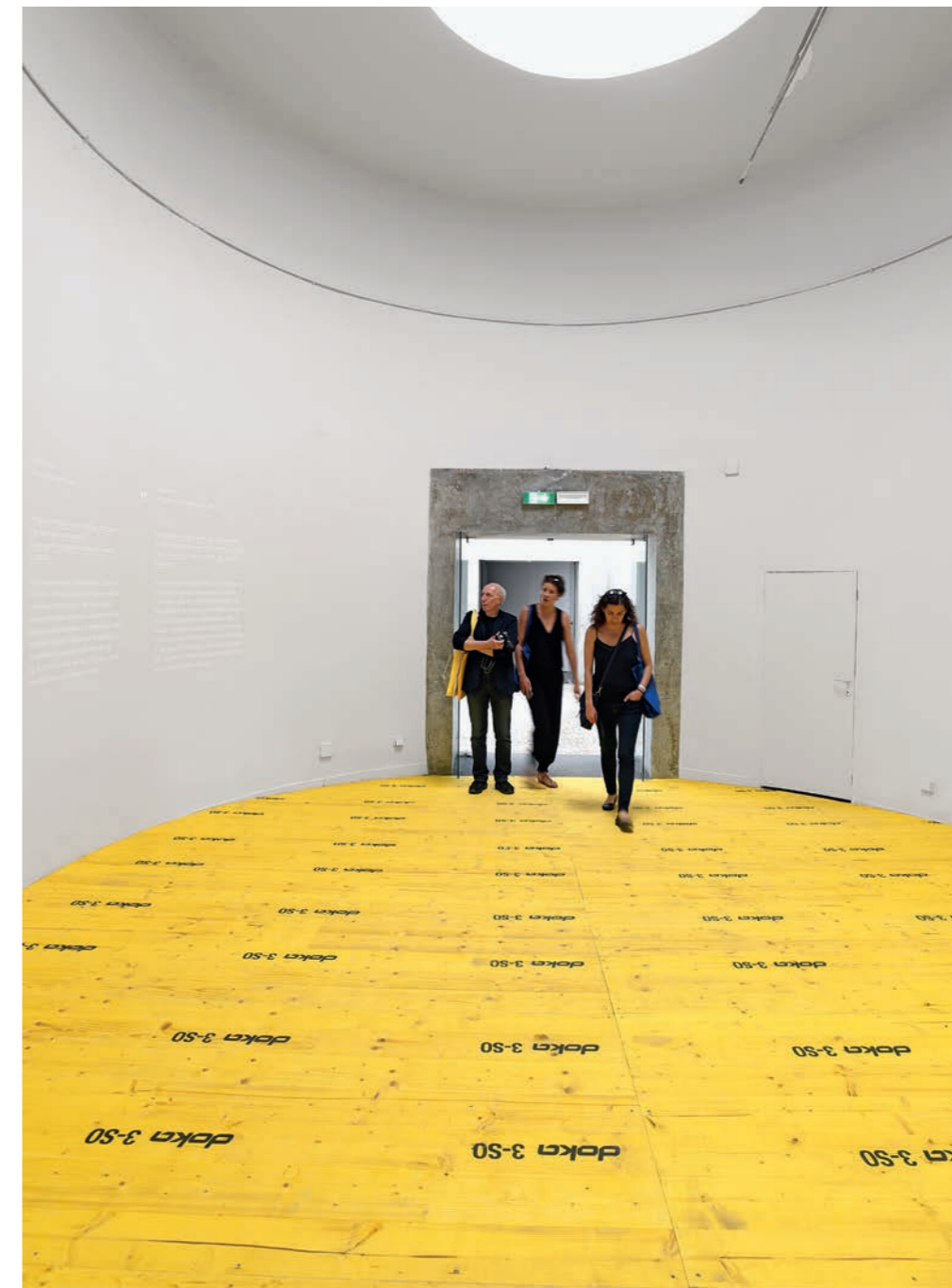
otthonkereséséről, vagyis az építés szerepfelfogásáról, kulturális igényeiről szól, nem pedig egy tőlük némileg független közösségi projekttel, közösségi igénnyel történő találkozásról: „Hogyan találhat a mai világban otthonra egy fiatal építészcsoporthoz? Csak úgy, ha megfelelő közeget teremt magának.” – írják a katalógus hátlapján. Aravena mintha azt mondaná, hogy a mérnökök által formált társadalmi tér helyett egy olyan érintkezésről, együttműködésről volna megfelelő beszélni, amiben az építész pusztán ráismer a társadalmi térre vagy annak működésére, és pusztán egy-egy milliméterre hatol be ebbe a térbe. Nem formálja a maga érték-

rendjére, sem igényeire. A közösséget nem saját szerepének újradefiniálására használja, hanem eltűnik, feloldódik ebben a közegben, vagy megérti annak struktúráját és ennek a struktúrának a belső logika mentén történő alakulásában érdekelt.

Így a nemzeti pavilonok vagy az Arsenale központi kiállításai közül is azok voltak az igazán sikeresek, amik az építész hagyományos szerepének eltűnéséről, feloldódásáról szóltak (brit, német, holland, lengyel, stb.). Noha a magyar kurátorok által többször is elmondott, írással címében is idézett bonmot kedvemre valóan kicsavart és akár ironikusan érthető, az egri

Ellátóval kapcsolatban nem az a lényeg, hogy az valójában csak egyetlen milliméter a világ építészetében, hanem attól tartok hogy az nem tisztázott, hogy ezt a millimétert honnan, kitől, melyik irányba mérjük.

Más téma. A helyszínen sikerült néhány szót váltanom a magyar Fábán Gábor és Fajcsák Dénes építész-kurátorokkal, a 2003-ban alakult Arkt építéstudió alkotóival. Zavart ugyanis, hogy noha értem azt, miszerint csak olyan pénzt és alkotóelemet akartak a velencei pavilonban felhasználni, ami a kiállítás zárása után a Gárdonyi-házba visszaépíthető, kifogásoltam azt, hogy az a vizuális narratíva, elbeszélési mód, amivel a projektjüket mediatizálták „gyöngyre sikeredett”. Szóba hoztam, miszerint a viselkedés egyfajta kulcsfogalom a hazai építészetben, vagyis miért nem tettek kísérletet arra, hogy értelmezzék a Biennálé viselkedési logikáját? Si fueris Romae, Romano vivite more! – „Ha Rómában vagy, tégy úgy, ahogy a rómaiak!” Vagyis a valóban jól működő vízvételi lehetőség kívül nem kínáltak föl semmiféle interaktív, vagy vizuális értelmezési kapaszkodót azzal kapcsolatban, amit installációjukkal mondani szeretnének. Ebben a közegben egy online kamerás bejárás és kapcsolat nem elég, mert nem ül le senki sem egy monitor elé, hogy egy egri házban járjon, miközben mondjuk hódprémen is heverészhetne a Giardini murváján. Személy szerint például el tudtam volna képzelni azt, hogy az egri épület rekonstrukcióján önkéntesként és boldogan dolgozó, egyébként a Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben fogvatartott elítéltek közreműködnek a velencei megnyitó bizonyos részében, vagy a parkrekonstrukción dolgozó tűzoltók, ipari tanulók. Nem viccelek, amikor azt írom, hogyha a katalógusban egyébként nem nevesített, de nyilatkozó fogvatartottak, úgyis mint a társadalom balsorsú tagjai a velencei helyszínen beszéltek volna a bezártság és szabadság, a szabad alkotás, az együttműködés és összetartozás érzéséről a miniszterek, kurátorok és építészek helyett, akkor mindenki közelebb került volna a másikhoz, mondjuk pont egy milliméterrel.

Az egri Arkt építészcsoporthat projektje a velencei magyar pavilonban

